

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2023/78

Karar Sayısı : 2024/55

Karar Tarihi : 22/2/2024

R.G.Tarih-Sayı : 19/4/2024-32522

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 132 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 2/2/2023 tarihli ve 7437 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun değiştirilen 54. maddesinin;

- 1. (1) numaralı fıkrasının;**
 - a. (a) bendinin (2) ve (3) numaralı alt bentlerinin,**
 - b. (b) bendinin (1) ve (7) numaralı alt bentlerinin,**
 - c. (c) bendinin (1) numaralı alt bendinin,**
 - d. (d) bendinin (2) numaralı alt bendinin,**
- 2. (6) numaralı fıkrasının (f) bendinin,**

B. 8. maddesiyle 18/6/2017 tarihli ve 7034 sayılı Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesinin Kuruluşu Hakkında Kanun'un başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 7. maddesinin (5) numaralı fıkrasının,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 3., 5., 6., 7., 10., 13., 17., 25., 26., 34., 36., 38., 40., 42., 56., 58., 63., 90., 123., 130., 153. ve 169. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 2. maddesiyle 2547 sayılı Kanun'un değiştirilen 54. maddesinin;

a. (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Disiplin cezaları ve disiplin cezalarını gerektiren disiplin suçları:

a) Kınama: Öğrenciye öğrencilikle ilgili kusurlu davranışlarından dolayı kınandığının yazılı olarak bildirilmesidir. Kınama cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

1) Yükseköğretim kurumu yetkililerince istenilen bilgileri yanıltmak amacıyla eksik veya yanlış bildirmek,

2) Ders, seminer, sınav, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması, bilimsel toplantı ve konferans gibi çalışmaların düzenini bozmak,

3) Yükseköğretim kurumu içinde izinsiz olarak bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmak,

4) Yükseköğretim kurumunca veya yükseköğretim kurumunun izniyle asılmış güncel duyuruları, program ve benzerlerini koparmak, yırtmak, değiştirmek, karalamak veya kirletmek,

5) Sınavlarda kopyaya teşebbüs etmek,

6) Üniversite kampüsünde üniversite senatosu tarafından belirlenen alanlar dışında, sigara ve diğer tüütün ürünleri ile elektronik sigara kullanmak.

b) Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma: Öğrenciye, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırıldığı ve bu süre içerisinde derslere ve sınavlara katılamayacağı yazı ile bildirilmesidir. Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

1) Öğrenme ve öğretme hürriyetini engelleyici veya yükseköğretim kurumlarının işleyiş ve huzurunu bozucu eylemlerde bulunmak,

2) Disiplin soruşturmalarının usulüne uygun bir şekilde yürütülmesini engellemek,

3) Yükseköğretim kurumundan aldığı kendine hak sağlayan bir belgeyi başkasına vererek kullanırmak veya başkasına ait bir belgeyi kullanmak,

4) Yükseköğretim kurumunda kişilerin şeref ve haysiyetini zedeleyen sözlü veya yazılı eylemlerde bulunmak,

5) Yükseköğretim kurumu personelinin, kurum içinde ya da dışında, şeref ve haysiyetini zedeleyen sözlü veya yazılı eylemlerde bulunmak,

6) Yükseköğretim kurumunda alkollü içki içmek,

7) Yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek,

8) Yükseköğretim kurumu personeli veya öğrencilerini tehdit etmek.

c) Yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl için uzaklaştırma: Öğrenciye, yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl uzaklaştırıldığı ve bu sürede öğrencilik haklarından yararlanamayacağı yazı ile bildirilmesidir. Yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl için uzaklaştırma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

1) Yükseköğretim kurumlarında işgal ve benzeri fiillerle yükseköğretim kurumunun hizmetlerini engelleyici eylemlerde bulunmak,

2) Kurum personeli veya öğrencilerine fiili saldırıda bulunmak,

3) Yükseköğretim kurumlarında hırsızlık yapmak,

4) Yükseköğretim kurumu bünyesinde mevcut bina, demirbaş eşya ve benzeri malzemeyi tahrip etmek veya bilişim sistemine zarar vermek,

5) Sınavlarda kopya çekmek veya çektirmek,

6) *Seminer, tez ve yayınlarında intihal yapmak veya bunları anket uygulaması, veri toplama gibi akademik değerlendirme içermeyen katkılar hariç olmak üzere, kişisel emeği ve akademik birikimi dışında kısmen ya da tamamen başkalarına yazdırmak,*

7) *Yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma cezası almış olmasına rağmen bu karara uymamak,*

8) *24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 28/A maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında sayılan fiillerden birini yükseköğretim kurumlarında işlemek.*

c) *Yükseköğretim kurumundan iki yarıyıl için uzaklaştırma: Öğrenciye, yükseköğretim kurumundan iki yarıyıl uzaklaştırıldığı ve bu sürede öğrencilik haklarından yararlanamayacağı yazı ile bildirilmesidir. Yükseköğretim kurumundan iki yarıyıl için uzaklaştırma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:*

1) *Yükseköğretim kurumu görevlilerine karşı cebir ve şiddet kullanarak görevin yapılmasına engel olmak,*

2) *Öğrencilere karşı cebir ve şiddet kullanarak yükseköğretim hizmetlerinden yararlanmalarını engellemek,*

3) *Yükseköğretim kurumları içerisinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, taşımak, bulundurmak,*

4) *Sınavlarda tehditle kopya çekmek, kopya çeken öğrencilerin sınav salonundan çıkarılmasına engel olmak, kendi yerine başkasını sınava sokmak veya başkasının yerine sınava girmek,*

5) *Yükseköğretim kurumlarında cinsel tacizde bulunmak,*

6) *Yükseköğretim kurumlarında 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanuna aykırı olarak ateşli silahlarla mermilerini ve bıçaklarla saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletleri, patlayıcı maddeleri taşımak ve bulundurmak,*

7) *Yükseköğretim kurumunun bilişim sistemine girerek kendisine veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamak ya da kişilerin mağduriyetine neden olmak,*

8) *Soruşturma ile görevlendirilenleri tehdit etmek,*

9) *5199 sayılı Kanunun 28/A maddesinin ikinci fıkrasında sayılan fiili yükseköğretim kurumlarında işlemek.*

d) *Yükseköğretim kurumundan çıkarma: Öğrenciye, bir daha çıkarıldığı yükseköğretim kurumuna alınmamak üzere öğrencilikten çıkarıldığı yazı ile bildirilmesidir. Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:*

1) *Mahkeme kararıyla kesinleşmiş olmak kaydıyla suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, böyle bir örgütü yönetmek veya bu amaçla kurulan örgüte üye olmak,*

2) *Suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüte üye olmamakla birlikte, örgüt adına faaliyette bulunmak veya örgüte yardım etmek,*

3) *Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satmak, başkalarına vermek ya da ticaretini yapmak,*

4) 6136 sayılı Kanuna aykırı olarak ateşli silahlarla, mermilerini ve bıçaklarla saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletleri, patlayıcı maddeleri kullanmak,

5) Kişilerin vücudu üzerinde cinsel davranışlarda bulunmak suretiyle cinsel dokunulmazlıklarını ihlal etmek.”

b. (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“(6) Disiplin soruşturmasında uyulacak esaslar:

a) Soruşturmanın gizliliği esastır.

b) Soruşturmacı tanık dinleyebilir, keşif yapabilir ve bilirkişiye başvurabilir. Soruşturma işlemleri bir tutanakla tespit olunur. Tutanak; işlemin nerede ve ne zaman yapıldığı, işlemin mahiyeti, kimlerin katıldığı, ifade alınmış ise soruları ve cevapları belirtecek şekilde düzenlenir ve soruşturmacı, katip, ifade sahibi ve varsa keşif sırasında hazır bulunanlarca imzalanır. İfade alınırken tanığa ve bilirkişi tayini durumunda bilirkişiye yemin ettirilir; tanığın kimliği, adresi ve benzeri açıklayıcı bilgileri belirtilir.

c) Yükseköğretim kurumlarının personeli, soruşturmacıların istedikleri her türlü bilgi, dosya ve başka belgeleri hiçbir gecikmeye mahal bırakmaksızın verirler ve istenecek yardımları yerine getirirler.

ç) Soruşturmacı, hakkında soruşturma açılan kişi ve eylemlerle sınırlı olmak üzere soruşturmayı yürütür ve tamamlar. Soruşturma esnasında soruşturulan eylemin dışında başka disiplin suçlarının işlendiğini veya aynı suç kapsamında başka kişilerin soruşturmaya dahil edilmesi gerektiğini tespit eden soruşturmacı, durumu yetkili mercie bildirir.

d) Öğrencinin, disiplin suçunu işledikten sonra yükseköğretim kurumundan her ne sebeple olursa olsun ayrılmış olması, soruşturma açılmasına, devamına ve gerekli kararların alınmasına engel teşkil etmez.

e) Öğrenci başka bir yükseköğretim kurumunda eğitim aldığı sırada disiplin cezasını gerektiren bir suç işlediğinde soruşturma yapma ve disiplin cezası verme yetkisi o yükseköğretim kurumuna aittir. Öğrenci hakkında verilen karar, uygulanmak üzere öğrencinin kayıtlı olduğu yükseköğretim kurumuna gecikmeksizin bildirilir.

f) Yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezası ile çıkarma cezasını gerektiren suçlarda soruşturma açmaya yetkili amirin teklifi üzerine veya re’sen, rektörün kararıyla otuz günü geçmemek üzere öğrencinin yükseköğretim kurumu binalarına sokulmaması yönünde tedbir uygulanabilir.

g) Soruşturma sonuçlandığında bir rapor düzenlenir. Raporda soruşturma onayı, soruşturmaya başlama tarihi, soruşturulanın kimliği, isnat edilen suç konuları, soruşturmanın safhaları, deliller ve alınan savunma özetlenir. Isnat edilen suçun sabit olup olmadığı tartışılır ve sabit bulunması halinde eyleme uyan disiplin cezası teklif edilir. Soruşturma ile ilgili belgelerin asıl veya suretleri bir dizi pusulasına bağlanarak rapora eklenir. Soruşturma raporu, dosya ile birlikte soruşturmayı açan mercie tevdi edilir.

ğ) Aynı olaydan dolayı, öğrenci hakkında ceza kovuşturmasının başlamış olması, disiplin soruşturmasını geciktirmez. Öğrenci hakkında ceza kovuşturması açılmış olması, mahkûm olması veya olmaması disiplin cezasının verilmesine engel teşkil etmez.”

2. 8. maddesiyle 7034 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 7. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“(5) Üniversiteye, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununa göre izin verilenlerden kira dâhil herhangi bir bedel alınmaz.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü gereğince Zühtü ARSLAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 4/5/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Hilal YAZICI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 2. Maddesiyle 2547 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 54. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin (2) ve (3) Numaralı Alt Bentlerinin, (b) Bendinin (1) ve (7) Numaralı Alt Bentlerinin, (c) Bendinin (1) Numaralı Alt Bendinin ve (d) Bendinin (2) Numaralı Alt Bendinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesi yükseköğretim kurumlarındaki öğrencilerin disiplin işlerini düzenlemektedir.

4. Anılan maddenin dava konusu kuralların da yer aldığı (1) numaralı fıkrası ağırlıklarına göre disiplin cezaları ile disiplin cezasını gerektiren eylemleri düzenlemektedir.

5. Söz konusu (1) numaralı fıkranın (a) bendinde kınama cezası, öğrenciye öğrencilikle ilgili kusurlu davranışlarından dolayı kınandığının yazılı olarak bildirilmesi olarak tanımlanmış ve kınama cezasını gerektiren eylemler altı alt bent hâlinde gösterilmiştir. Anılan bendin dava konusu (2) ve (3) numaralı alt bentlerinde; ders, seminer, sınav, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması, bilimsel toplantı ve konferans gibi çalışmaların düzenini bozmak ile yükseköğretim kurumu içinde izinsiz olarak bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmak eylemleri kınama cezasını gerektiren eylemler olarak sayılmıştır.

6. (1) numaralı fıkranın (b) bendinde ise yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezası düzenlenmiştir. Buna göre söz konusu ceza öğrenciye, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırıldığı ve bu süre içerisinde derslere ve sınavlara katılamayacağı yazılı olarak bildirilmesi şeklinde tanımlanmış ve sekiz alt bent hâlinde anılan cezayı gerektiren eylemlere yer verilmiştir. Anılan bendin dava konusu (1) ve (7) numaralı alt bentlerinde; öğrenme ve öğretme hürriyetini engelleyici veya yükseköğretim kurumlarının işleyiş ve huzurunu bozucu eylemlerde bulunmak ile yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek anılan cezayı gerektiren eylemler arasında sayılmıştır.

7. (c) bendine göre yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl için uzaklaştırma cezası, öğrenciye, yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl uzaklaştırıldığı ve bu sürede öğrencilik haklarından yararlanamayacağı yazı ile bildirilmesidir. Anılan cezayı gerektiren eylemler sekiz alt bent hâlinde sayılmıştır. Anılan bendin dava konusu (1) numaralı alt bendi, yükseköğretim kurumlarında işgal ve benzeri fiillerle yükseköğretim kurumunun hizmetlerini engelleyici eylemlerde bulunmayı bir yarıyıl uzaklaştırma cezasını gerektiren eylemler arasında saymıştır.

8. (d) bendinde ise yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası, öğrenciye, bir daha çıkarıldığı yükseköğretim kurumuna alınmamak üzere öğrencilikten çıkarıldığı yazı ile bildirilmesi şeklinde tanımlanmış ve beş alt bent hâlinde söz konusu cezayı gerektiren eylemlere yer verilmiştir. Anılan bendin dava konusu (2) numaralı alt bendinde suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüte üye olmamakla birlikte, örgüt adına faaliyette bulunmak veya örgüte yardım etmek yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektirir eylemler arasında belirtilmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

9. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurallara konu disiplin cezasını gerektiren eylemlerin soyut ifadelerle tanımlandığı, net, açık ve anlaşılır olmadığı ve yoruma açık olduğu, dolayısıyla keyfi uygulamalara sebebiyet vereceği, bu durumun hukuki öngörülebilirlik, eşitlik ve suç ve cezaların kanuniliği ilkeleriyle bağdaşmadığı, ayrıca temel ilkeler belirlenmeksizin eylemlerin somutlaştırılmasının idareye bırakılmasının yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini ihlal ettiği, bu durumun maddi ve manevi varlığın korunması hakkı, ifade özgürlüğü ve eğitim hakkı üzerinde olumsuz etkiler meydana getireceği belirtilerek kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 6., 7., 10., 13., 17., 25., 26., 36., 40., 38., 42., 58., 90., 123., 130. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. (a) Bendinin (2) Numaralı Alt Bendi

10. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

11. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

12. Dava konusu kural; ders, seminer, sınav, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması, bilimsel toplantı ve konferans gibi çalışmaların düzenini bozan eylemlerin kınama cezasıyla cezalandırılmasını öngörmektedir. Bu itibarla kurala konu eylemlerin, öğrenim faaliyetinin aktif biçimde yürütüldüğü esnada, bu faaliyetin düzenini bozacak şekilde gerçekleştirilen eylemler olduğu anlaşılmaktadır.

13. Yükseköğrenim kurumlarında ders, seminer, sınav, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması, bilimsel toplantı ve konferans gibi akademik ve bilimsel faaliyetin aktif bir biçimde gerçekleştiği çalışmaların belirli zaman dilimleriyle sınırlı olarak belirli mekânlarda gerçekleştiriliyor olması ve bazı araç ve gereçlerin kullanımını gerekli kılmaları gözetildiğinde bu tür faaliyetlerin düzen içinde yürütülebilmeleri önemlidir.

14. Kuralda, söz konusu düzeni hangi eylemlerin bozabileceğine yönelik bir belirleme yapılmamakla birlikte kurala konu eylemlerin ders, seminer, sınav, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması, bilimsel toplantı ve konferans gibi çalışmaların düzenini bozacak nitelikte olması gerektiği açıktır. Bu bağlamda kanun yapma tekniğinin doğası gereği kanun hükümleri genel ve soyut nitelikte olup kanun koyucu tarafından somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümlerin önceden kuralda sayılarak gösterilmesi mümkün değildir.

15. Öte yandan söz konusu eylemlerin ders, seminer, sınav, uygulama, laboratuvar, atölye çalışmalarının yürütüleceği yerlerde işlenmesi hâlinde cezalandırılacağı da kuralda açık ve anlaşılır biçimde ifade edilmiştir. Bu bakımdan belirli bir süre ve saat dilimi aralığında gerçekleşmesi gereken ve bir programa tabi olan ders, seminer, konferans, sınav gibi çalışmaların süresinde tamamlanmasını, düzen içinde gerçekleşmesini, çalışmanın düzen içinde gerçekleşmesinden beklenen verimin elde edilmesini zorlaştıran ve engelleyen davranış ve eylemlerin neler olacağı hususunun öngörülemez olduğu söylenemez.

16. Ancak kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki bu tür düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmek için elverişli olmasını, *gereklilik* söz konusu amaca daha hafif bir düzenleme ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Buna göre bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 17).

17. Yükseköğrenim kurumlarında bilimsel ve akademik faaliyetin aktif biçimde yürütüldüğü çalışmaların düzen içinde devamlılığını sağlamak amacıyla çalışma düzenini bozucu nitelikteki eylemlerin kınama cezası ile cezalandırılmasının, çalışma düzeninin sağlanması ve korunması amacına ulaşılması bakımından elverişli olmadığı söylenemez. Ayrıca kurala konu eylemlerin, öğrencinin öğrenim kurumundan uzaklaşmasını, ders ve sınavlara katılmasını engeller nitelikte bir yaptırıma tabi tutulmadığı açıktır. Kanun koyucunun yükseköğretimin gerekliliklerinin sağlanabilmesi bakımından hangi eylemlerin kınama cezası ile cezalandırılabilirliği hususundaki takdir yetkisi de gözönünde bulundurulduğunda, ulaşılmak istenen amaca daha hafif bir yöntemle ulaşılabileceği de söylenemez. Ayrıca kural kapsamında gerçekleştirilen işlemlere karşı yargı yoluna gidilebileceği, kınama şeklindeki yaptırımın ağırlığı ve niteliği gözetildiğinde kuralla, çalışma düzeninin sağlanması amacıyla öğrenciye yüklenen külfetin orantısız da olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan nedenle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13., 38., 42. ve 130. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 13., 38., 42. ve 130. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 7., 10., 17., 25., 26., 36., 40., 58., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b. (a) Bendinin (3) Numaralı Alt Bendi

19. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar.*” hükmüne yer verilmek suretiyle ifade özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

20. İfade özgürlüğü yalnızca düşünce ve kanaatlerin içeriğini değil iletilme biçimlerini de koruma altına almaktadır. Nitekim Anayasa'nın anılan maddesinde ifade özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar “*söz, yazı, resim veya başka yollar*” olarak ifade edilmiş ve “*başka yollar*” ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir.

21. Dava konusu kural, yükseköğretim kurumu içinde bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmak şeklindeki faaliyetlerin izinsiz yapılması hâlinde kınama cezasıyla cezalandırılmasını öngörmektedir. Bu itibarla kuralın öğrencilerin ifade özgürlüklerine yönelik sınırlama niteliği taşıdığı açıktır.

22. Anayasa'nın 13. maddesinde “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*” denilmektedir. Anayasa'nın söz konusu maddesi uyarınca ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamaların kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebeplerine, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

23. Bu kapsamda ifade özgürlüğünü sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

24. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu nitelikleri taşıması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

25. Kuralla, hangi materyallerin nerede dağıtılmasının ve asılmasının izne tabi olduğu herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak şekilde açık ve net olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan asılması veya dağıtılması izne tabi materyaller bildiri, afiş ve pankart olarak belirtilmiştir. Yine söz konusu eylemlerin yükseköğretim kurumları içinde gerçekleştirilmesi hâlinde izin şartı arandığından yer itibarıyla da bir belirleme yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

26. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında ifade özgürlüğünün milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabileceği, beşinci fıkrasında ise ifade özgürlüğünün kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

27. Yükseköğretim hizmeti geniş sosyal fonksiyonları olan özel bir kamu hizmetidir. Yükseköğretimde yürütülen öğretim faaliyeti ve akademik/bilimsel çalışmalar sayesinde ulusal ve evrensel düzeyde bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkı sunulmasının yanında demokratik toplumun ve insan haklarının kurumsallaşmasını sağlayacak imkânlar zemin bulur. Bu bakımdan yükseköğretim kurumlarının azami verimlilikle çalışabilmesi için kurum düzeninin bozulmaması veya bozulma tehlikesinin doğmaması önemlidir. Bu nedenle kanun koyucunun bu tür olumsuzlukların önüne geçebilmek bakımından bazı tedbirler alması gerekli olabilir (bazı farklarla birlikte bkz. *Ahmet Batur*, B. No: 2018/20182, 14/9/2021, § 35). Bu kapsamda kuralın, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni meşru amacı doğrultusunda yüksek öğretim kurumunun düzenini sağlamak biçimindeki kamusal yararı hedeflediği açıktır.

28. Diğer yandan temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması, başka bir ifadeyle demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması gerekir (AYM, E.2021/22, K.2022/6, 26/01/2022, § 25).

29. Öğrencilerin ifade özgürlüğüne yönelik olarak getirilen düzenlemeler yönünden eğitimin derecesi büyük önem taşımaktadır. Disiplin yaptırımına tabi olan eylemin ilişkili olduğu eğitimin derecesi arttıkça öğrencinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler azalmalıdır (bazı farklarla birlikte bkz. *Ahmet Batur*, B. No: 2018/20182, 14/9/2021, § 43). Nitekim yükseköğretim kurumlarının düzeninin sağlanması amacıyla disiplin kurallarının öngörülmesi ve uygulanması mümkün olmakla birlikte bilimsel üretimin merkezlerinden biri olarak kabul edilen üniversitenin yerleşkesinde ifade özgürlüğü ortamının oluşturulması zorunludur. Bu bağlamda özgür düşüncenin ve eleştirel aklın beşiği olarak görülen akademi farklı düşüncelere sahip olan, ifadelerini açıklama şekilleri keskin olabilecek üniversite öğrencilerine daha fazla hoşgörü gösterilmesi gerekmektedir. İfade özgürlüğü, üniversite öğrencileri de dâhil olmak üzere herkesin görüş ve fikirlerini serbestçe anlatabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi imkânına sahip olması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla üniversite öğrencileri, söz konusu görüş ve fikirleri tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi ifade etme özgürlüğünün sıkı korumasından yararlanmalıdır (*Cebraail Padak*, B. No: 2019/41543, 15/6/2022, § 43, ayrıca bkz. *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 41).

30. Düşüncenin, henüz ifade edilmeden önceden izne bağlanması, denetlenmesi veya tümünden yasaklanması, idarenin denetiminden geçirmeksizin, izni alınmaksızın açıklanan düşüncelerin yaptırımı tabi tutulması suretiyle kategorik olarak engellenmesi, ifade özgürlüğüne yönelik ağır sınırlama örnekleridir. Bu tür bir sınırlama, kişi ve grupların düşüncelerini açıklamadan önce sıkı bir oto sansüre tabi tutmaları sonucunu doğurur.

31. Kural, içeriğinden bağımsız olarak bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmak gibi eylemleri izin şartına bağlamakta, bu şarta uyulmaması hâlinde de yaptırım öngörmektedir. Düzenli, güvenli ve verimli işleyişin, üstün bir kamusal yararı nitelik itibarıyla bünyesinde barındıran yükseköğretim hizmeti için hayati önem taşıdığı, bu nedenle söz konusu yarar için bu tür eylemlerin izne tabi kılınmasında ilke olarak bir sakınca bulunmadığı kabul edilmelidir. Ancak, bu hususta

yapılacak kategorik bir sınırlamanın, kamusal yarar bağlamında tam aksi yönde etkiler doğurması kaçınılmazdır.

32. Öğrencilerin gerek kendileriyle gerekse kamuoyunu ilgilendiren herhangi bir konuyla ilgili dikkat çekme, kamuoyu oluşturma gibi amaçlarla bildiri dağıtma, afiş veya pankart asma benzeri eylemleri tercih etmelerinin, bu tür yöntemlerin daha az külfetle daha çarpıcı biçimde geniş kitlelere ulaşmalarına imkân tanınması bakımından önemli olduğu şüphesizdir. Bu tür materyallerin asılmasına, dağıtılmasına şekli veya maddi anlamda herhangi bir sınır öngörülmezsizin izin şartı getirilerek bu hususun disiplin yaptırımına bağlanması ifade özgürlüğünün kategorik olarak sınırlandırılması sonucunu doğurur niteliktedir.

33. Bu itibarla bildiri dağıtmak veya pankart veya afiş asmak gibi eylemlerin doğurabileceği zararların önüne geçmenin daha uygun ve hafif yöntemlerle sağlanması mümkündür. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarında ifade özgürlüğünün kullanılmasının, Anayasa'da öngörülen güvencelerine uygun şekilde kolaylaştırılması yerine, alanının oldukça dar bir çerçeveye sıkıştırılmasına neden olan kuralın, demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya hizmet etmediği açıktır.

34. Bu bağlamda, ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemlerin izin alınmadan gerçekleştirilmesini kategorik olarak disiplin yaptırımına tabi tutmak suretiyle sınırlamanın anılan hak bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan nedenle kural, Anayasa'nın 13. ve 26. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 42. ve 130. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 42. ve 130. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 7., 10., 17., 25., 36., 38., 40., 58., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

c. (b) Bendinin (1) Numaralı Alt Bendi

36. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmayacağı belirtilmek suretiyle *eğitim ve öğrenim hakkı* herkes yönünden güvence altına alınmıştır.

37. Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini de kapsar (*Sara Akgül* [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 120; *Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; *İhsan Asutay*, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 34).

38. 2547 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre yükseköğretim, millî eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim ve öğretimin tümüdür.

39. Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine kişilerin eğitim ve öğrenim almasını engellememe ödevini yüklemektedir. Eğitim ve öğrenim hakkı belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını ve bu eğitim kurumlarına devam edebilmeyi teminat altına almaktadır.

40. Anayasa'nın 42. maddesinin ikinci fıkrasında ise öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edilip düzenleneceği belirtilerek bu hakkın mutlak olmadığı kabul edilmiştir.

41. Kural, yükseköğretim öğrencilerinin, öğrenme ve öğretme hürriyetini engelleyici veya yükseköğretim kurumlarının işleyişini ve huzurunu bozucu nitelikteki eylemlerinin yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasıyla cezalandırılmasını öngörmektedir. Bu itibarla kural, disiplin cezasını gerektiren eylemlerin öğrenme ve öğretme hürriyetini engelleyici veya yükseköğretim kurumlarının işleyiş ve huzurunu bozucu nitelikte olmasını gerekli görmektedir. Bu bağlamda ceza uygulanabilmesi için sadece işleyişin bozulması yeterli olmayıp işleyişin bozulmasının aynı zamanda yükseköğretim kurumunun huzurunun da bozulmasına sebebiyet vermiş olması gerekmektedir.

42. Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasının öğrenciye, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırıldığı ve bu süre boyunca derslere ve sınavlara katılamayacağı yazıyla bildirilmesi olduğu gözetildiğinde anılan cezanın verilmesini öngören kuralın eğitim ve öğrenim hakkına bir sınırlama getirdiği açıktır.

43. Kuralda öğrenme ve öğretme faaliyetini engelleyici eylemlerin cezalandırılacağı belirtilmektedir. Buna göre, yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin öğretim hizmeti almalarını engelleyici eylemler ile bu hizmetin sunulmasını engelleyecek eylemler cezalandırılmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin eğitim hakkı ile öğretme faaliyetini yerine getiren akademik personelin bu hizmeti sunmasını engelleyici faaliyetlerin öngörülemez olduğu söylenemez.

44. Kural aynı zamanda yükseköğretim kurumlarının işleyişini ve huzurunu bozucu eylemlerin de cezalandırılmasını öngörmektedir. Buna göre kuralla, yükseköğretim hizmetinin etkili ve verimli sunulmasını sağlayacak kararların alınması ve bu bağlamda toplantıların yapılması, ders programlarının ve sınav programlarının düzenlenmesi gibi akademik ve idari faaliyetleri kapsayan yükseköğretim kurumunun işleyişini, dolayısıyla hizmetin sunumunu olumsuz etkileyecek ve bozacak eylemlerin de cezalandırılması hüküm altına alınmıştır. Kuralın bu yönüyle de belirsiz olmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

45. Öte yandan Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması gerekir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi kararlarında özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu, ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin de temel hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

46. Anayasa'nın 130. maddesinin birinci fıkrasında üniversitelerin, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip olduğu belirtilmiştir. Yükseköğretim hizmetinin anılan amaçlarının gerçekleştirilebilmesi bakımından söz konusu hizmetin sunulduğu kurum ve yapıların işleyiş ve huzurunun sağlanmasının taşıdığı önem gözetildiğinde bu işleyiş ve huzurun bozulmasının önüne geçilmesini amaçlayan kuralın anayasal anlamda meşru bir amacının olduğu anlaşılmaktadır.

47. Kuralın anayasal anlamda meşru bir amacının bulunması yeterli olmayıp Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü olması da gerekir. Ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve

orantılılık olmak üzere üç alt ilkedен oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılacak istenen amacı gerçekleştirilmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılacak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, orantılılık ise sınırlama ile ulaşılacak istenen amaç arasında makul bir denge bulunması zorunluluğunu ifade etmektedir.

48. Yükseköğretim hizmetinin, hizmetten yararlanan ve hizmeti sunanlar bakımından devamlılığının sağlanması için hizmetin sunumunu ve alımını engelleyici, kurumların işleyiş ve huzurunu bozucu nitelikteki eylemleri gerçekleştirenlerin geçici bir süreyle yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma cezasına tabi tutulması şeklindeki tedbir, belirtilen amaç bakımından elverişli bir tedbir olarak değerlendirilebilir. Eylemlerin ağırlığı gözetildiğinde, öğrencinin yükseköğretim kurumundan belirli sürelerle uzaklaştırılmasının gerekli olmadığı söylenemez.

49. Öte yandan kuralda belirtilen eylemler için öngörülen disiplin cezasının bir haftadan bir aya kadar yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma cezası olduğu ve bu kapsamdaki kararların yargı denetimine tabi olduğu gözetildiğinde, yükseköğretim hizmetinin kesintiye uğramaması amacı doğrultusunda öngörülen kuralın orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

50. Açıklanan nedenle kural Anayasa'nın 13. ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 130. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 42. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 130. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 7., 10., 17., 25., 26., 36., 38., 40., 58., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

ç. (b) Bendingin (7) Numaralı Alt Bendi

51. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 34. maddesi yönünden de incelenmiştir.

52. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir*" denilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anılan hak, bireylerin düşünce açıklamalarında bulunmak amacıyla açık veya kapalı mekânlarda, kamu otoriteleri ile üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın geçici olarak bir araya gelebilme serbestisini korumaktadır (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 21).

53. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bir düşünceyi açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak ve siyasal karar organlarını etkilemek için bireylerin bir araya gelebilmeleri amacına hizmet eder. Bu nedenle söz konusu hak, ifade özgürlüğüyle de yakından ilgili olup ifade özgürlüğü ile birlikte demokratik toplumun temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla demokratik bir toplumda ifade özgürlüğüne gösterilen önem ve hassasiyetin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden de geçerli olması gerekmektedir (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 22).

54. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ortak meselelerinin barışçıl yöntemlerle ve uzlaşılı yoluyla çözülebilmeye imkân tanımaktadır. Bireyler, bu hak aracılığıyla idarenin yönetme biçiminin doğurduğu olumsuz sonuçları dile getirme ve belirli ölçüde etkileme imkânı elde ettiklerinden bu hak yönetime katılma araçlarından birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir ülkenin

demokratik ilkelere uygun yönetildiğinden söz edilebilmesi için bireylerin barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olması gerekmektedir (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 23).

55. Kural, yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemeyi yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma disiplin cezasına bağlamıştır. Bu itibarla kural yüksek öğretim öğrencilerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını sınırlamaktadır.

56. Kuralla hangi mahallerde ne şekilde yapılacak toplantıların hangi disiplin cezasını gerektireceği hususunun herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde, kuralın temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerekliliğini karşıladığı sonucuna varılmıştır.

57. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan hak ve özgürlüklerin sınırlama ölçütlerinden biri de Anayasa'nın sözüne uygunluktur. Anayasa Mahkemesi, somut olaya uygun düştüğü takdirde kamu gücünü kullanan organların temel hak ya da özgürlüklere yaptıkları müdahalelerin Anayasa'nın sözüne uygun olup olmadığını da değerlendirir. Böyle bir değerlendirme yapılması, Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmünün bir gereğidir (*Kadri Enis Berberoğlu (2)* [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 68; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 79).

58. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan "*Anayasa'nın sözü*" ifadesi Anayasa'nın metnini yani lafzını ifade etmektedir. Temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin Anayasa'nın sözüne uygun olması şartı özellikle Anayasa'nın çeşitli maddeleriyle getirilen ek güvenceler söz konusu olduğunda önem taşımaktadır. Anayasa, çoğu durumda bir hak veya özgürlüğü yalnızca tanımakla yetinmeyerek onun kullanılmasını garanti altına almak için bazı yönlerini ayrıca vurgulayarak veya bazı yönlerine belli bir önem atfederek koruma altına alır. Anayasa koyucununun bir hakkı tanımının yanında o hakkın norm alanına giren bir boyutunu ayrıca ve özel olarak ifade etmesi, buna ilişkin ek bir güvence getirmesi de mümkün olabilmektedir (*Kadri Enis Berberoğlu (2)*, § 69; *Kadri Enis Berberoğlu (3)*, § 79).

59. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin izin alma koşuluna bağlanamayacağı açıkça ifade edilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin önceden izin alma şartına tabi tutulamayacağı hususu bu hakka ilişkin Anayasa'nın 34. maddesiyle getirilen ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilenlere ek bir güvence mahiyeti taşımaktadır (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 85).

60. Kuralla, toplantıların ve gösteri yürüyüşlerinin, yükseköğretim kurumlarının kapalı veya açık alanlarında nasıl gerçekleştirilebileceğine ilişkin bir düzenleme getirilmemiş, toplantı yapmak izin alma şartına bağlanmış, izin almaksızın yapılan toplantıların yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma cezasıyla cezalandırılması hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla Anayasa'nın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından özel olarak öngördüğü güvenceyi dikkate almayan kural, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen, sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil etmektedir.

61. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

Kuralın Anayasa'nın 2., 42. ve 130. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 34. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 42. ve 130. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 7., 10., 17., 25., 26., 36., 38., 40., 58., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

d. (c) Bendinin (1) Numaralı Alt Bendi

62. Dava konusu kural, yükseköğretim kurumlarında işgal ve benzeri fiillerle yükseköğretim kurumunun hizmetlerini engelleyici eylemlerde bulunmanın yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir yarıyıl için uzaklaştırma cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir. Bu ceza ile birlikte öğrenciye, yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl uzaklaştırıldığı ve bu sürede öğrencilik haklarından yararlanamayacağı yazı ile bildirilmektedir. Bu itibarla kuralın eğitim ve öğrenim hakkına bir sınırlama getirdiği açıktır.

63. *İşgal*, bir yeri geçici bir süreyle ele geçirme, işten alıkoyma, engelleme, oyalama gibi eylemleri ifade etmektedir. Buna göre kuralla yükseköğretim kurumunun hizmetlerini engelleyici nitelikteki her türlü zor, şiddet, ele geçirme, alıkoyma, engelleme, oyalama eylemlerinin disiplin yaptırımına tabi tutulduğu, bu durumda söz konusu sonuçları doğuracak eylemlerin öngörülemez olduğunun söylenemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

64. Yükseköğretim hizmetinin Anayasa'nın 130. maddesinin birinci fıkrasıyla güvence altına alınan amaçlarının gerçekleştirilebilmesini sağlamak üzere bu hizmetin sunulduğu kurum ve yapıların işleyişinin engellenmesinin önüne geçilmesini amaçlayan kuralın kamu yararını amaçladığı, dolayısıyla meşru amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

65. Yükseköğretim hizmetinin düzenli, güvenli ve verimli bir şekilde sunulabilmesi ve sürekliliğinin sağlanması bakımından, kuralda belirtilen yöntemlerle hizmeti engelleyici nitelikteki eylemleri gerçekleştirenlerin yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl için uzaklaştırılmalarını öngören kuralın, belirtilen amaç bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Kurala konu eylemlerin, zor ve şiddet barındırabilen ve yükseköğretim hizmetlerinden yararlanmayı ve söz konusu hizmetlerin sunumunu öğrenciler ile akademik ve idari personel yönünden topluca kesintiye uğratabilecek nitelikte eylemler olduğu, diğer taraftan bu tür eylemler nedeniyle verilecek disiplin cezasının yargı denetimine tabi olduğu gözetildiğinde, bu nitelik ve ağırlıktaki eylemleri gerçekleştirenlerin yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl için uzaklaştırılmasını öngören kuralın orantısız bir tedbir öngörmediği anlaşılmaktadır.

66. Açıklanan nedenle kural, Anayasa'nın 13. ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 130. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 42. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 130. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 7., 10., 17., 25., 26., 36., 38., 40., 58., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

e. (d) Bendinin (2) Numaralı Alt Bendi

67. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*” denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme hakkı ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

68. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında “*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.*” şeklinde de açıkça ifade edilen ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının da bir unsuru olan masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin, adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2023/32, K.2023/138, 26/7/2023, § 12).

69. Masumiyet karinesi uyarınca, bir kişinin suçlu olarak nitelendirilebilmesi ve hakkında ceza hukukunun alanına giren yaptırımların uygulanabilmesi, kesin hükümle mahkûm olmasına bağlıdır. Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan bu güvencenin mahkeme kararına işaret ettiği açıktır. Dolayısıyla bağımsız bir mahkeme tarafından verilen bir hüküm bulunmaksızın kişilerin suçlu kabul edilmesi masumiyet karinesi güvencesiyle de çelişebilir. Nitekim kişinin suçluluğuna bağımsız mahkemece karar verilmesini öngören anayasal güvence feragat edilebilir nitelikte değildir (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013; E.2022/72, K.2023/3, 5/1/2023, § 27; E.2023/32, K. 2023/138, 26/7/2023, § 13).

70. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. ve 38. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. ve 7. maddeleri kapsamında suç ve cezalar ile ceza yargılamasına ilişkin güvencelerden söz edilebilmesi için cezai alanda yöneltilmiş bir suç isnadının varlığı gerekir. Bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi koşullarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceği Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında açıkça ifade edilmiştir (AYM, E.2023/32, K. 2023/138, 26/7/2023, § 14; *D.M.Ç.*, B. No: 2014/16941, 24/1/2018; *B.Y.Ç.*, B. No: 2013/4554, 15/12/2015; *Selçuk Özbölük*, B. No:2015/7206, 14/11/2018; bu yöndeki AİHM kararları için bkz. *Engel ve diğerleri/Hollanda* [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976; *Benham/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 19380/92, 10/6/1996).

71. Anılan kararlarda yer verilen ilkeler bağlamında bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin suç isnadı niteliğinde sayılabilmesi için öncelikle isnadın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya özel kanunlarda suç olarak düzenlenip düzenlenmediği tespit edilmelidir. Mevzuatta isnadın suç olarak nitelendirildiği durumlarda ilgili yaptırım suç isnadı sayılacaktır. Buna karşın mevzuatta suç olarak düzenlenmemiş olması bir fiili suç isnadı olmaktan doğrudan çıkarmaz. Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suç isnadı özerk bir kavram olup idari yaptırım öngörülen fiilleri de kapsayabilmektedir. Bir idari yaptırımın suç isnadı kapsamında olup olmadığı değerlendirilirken ilgili hukuk normunun hedef kitlesinin belirli bir gruptan mı ibaret olduğu yoksa toplumun genelini bağlayan bir karakterinin mi bulunduğu ve hukuk normunun cezalandırıcı amaçlı mı yoksa önleyici amaçlı mı olduğuna bakılır. Yaptırımın suç isnadı niteliğinde olup olmadığına dikkate alınacak üçüncü ölçüt ise cezanın ağırlığıdır. İkinci ve üçüncü ölçütler her zaman için kümülatif olmayıp alternatifli olarak da dikkate alınabilir (AYM, E.2023/32, K.2023/138, 26/7/2023, § 15; *B.Y.Ç.*, B. No: 2013/4554, 15/12/2015, §§ 31-33).

72. Bu itibarla kuralla, suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına faaliyette bulunmanın veya örgüte yardım etmenin yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektirir eylem olarak düzenlenmesinin suç isnadına ilişkin bir güvence olan masumiyet

karinesine aykırılık teşkil edip etmediğinin tespiti için bu disiplin cezasının, bir suç tespitine bağlı olarak verilip verilmediği ve ceza niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

73. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasının birinci cümlesine göre "Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır." Dava konusu kuralda yer alan bir örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etmek şeklindeki kavramın aynı ifadelerle söz konusu suç disiplin cezası gerektiren eylem olarak gösterdiği açıktır. Kuralın bir örgüte üye olmamakla birlikte, örgüt adına faaliyette bulunmak şeklinde belirttiği eylem de esas itibarıyla örgüte yardım etmek fiili kapsamında değerlendirilebileceği gibi, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (8) numaralı fıkrasında belirtilen "Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır." filleri kapsamında da değerlendirilebilir.

74. 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (d) bendinin (1) numaralı alt bendinde ise dava konusu kuralla aynı disiplin cezası olan yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasına bağlanan suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, böyle bir örgütü yönetmek veya bu amaçla kurulan örgüte üye olmak şeklindeki eylemlerin mahkeme kararıyla kesinleşmiş olması hâlinde disiplin yaptırımına tabi tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu eylemler de 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında tanımlanan eylemlerle örtüşmektedir. Bu durumda örgüt kurmak, örgütü yönetmek veya örgüte üye olmak nedeniyle disiplin cezası alabilmek için söz konusu eylemlerin gerçekleştirildiğinin mahkeme kararıyla kesinleşmesi öngörülmektedir. Hâlbuki dava konusu kuralda örgüt adına faaliyette bulunmak veya örgüte yardım etmek gibi nitelik itibarıyla birinci fıkrada belirtilen eylemlerden daha hafif etkiler doğuracağı açık olan eylemler nedeniyle disiplin cezası almak için söz konusu eylemlerin gerçekleştiği hususunda kesinleşmiş bir mahkeme kararı aranmamaktadır.

75. Bu durumda kural kapsamındaki eylemleri gerçekleştirdiği iddia edilen öğrenciler hakkında 2547 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yürütülecek disiplin soruşturması süreci tamamlanıp disiplin cezası vermeye yetkili idari merciler, söz konusu eylemlerin gerçekleştiğine ilişkin tespit üzerine öğrencinin yükseköğretim kurumundan çıkarılmasına karar verebilecektir. İdare tarafından tespiti yapılması öngörülen fiillerin mevzuatta suç olarak düzenlendiği ve ceza yargılamasının konusunu oluşturduğu görülmektedir. Bu itibarla kural uyarınca disiplin cezası verilecek kişinin suçları işleyip işlemediği bir mahkeme tarafından yapılan yargılama sonucunda verilecek kesin hükümle değil, bir idari işlemle tespit edilmektedir. Nitekim suç ve cezayı düzenleyen hükümlere aykırı bir fiili tespit etmek, suç işlendiğini tespit etmek ve faili suçlu saymak anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla yükseköğretim kurumundan çıkarma şeklindeki sınırlama tek başına Anayasa'nın 38. maddesi kapsamında bir ceza olarak nitelendirilemeyecekse de bu tedbirin henüz kişi hakkında suç işlediğine dair kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmaksızın kişinin o suça ilişkin eyleminin tespit edilerek uygulanması masumiyet karinesine aykırılık oluşturacaktır (benzer yönde bkz. AYM, E.2023/32, K.2023/138, 26/7/2023, § 21).

76. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 38. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 36., 40. ve 42. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 38. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 36., 40. ve 42. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 7., 10., 17., 25., 26., 40., 58., 90., 123., 130. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 2. Maddesiyle 2547 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 54. Maddesinin (6) Numaralı Fıkrasının (f) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

77. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurala konu tedbirin masumiyet karinesini ihlal ettiği, kişinin bir eylem nedeniyle iki kez cezalandırılması sonucunu doğurduğu, eğitim hakkı ile Anayasa'da güvence altına alınan çeşitli haklara ağır bir müdahale oluşturduğu, bu durumun hukuk devleti ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 6., 7., 10., 13., 17., 38., 42., 58., 90., 123., 130., ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

78. 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (6) numaralı fıkrası disiplin soruşturmasında uyulacak esasları düzenlemektedir.

79. Anılan fıkroda yer alan dava konusu kuralla yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezası ile çıkarma cezasını gerektiren suçlarda soruşturma açmaya yetkili amirin teklifi üzerine veya resen rektörün kararıyla otuz günü geçmemek üzere öğrencinin yükseköğretim kurumu binalarına sokulmaması yönünde tedbir uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla kural uyarınca geçici bir süreyle de olsa öğrencinin yükseköğretim kurumu binalarına sokulmamasının eğitim ve öğrenim hakkına yönelik sınırlama öngördüğü açıktır.

80. Kuralda, otuz güne kadar yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma şeklindeki tedbirin, yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezası ile çıkarma cezasını gerektiren disiplin suçları bakımından verilebileceği düzenlenmektedir. Söz konusu disiplin cezaları ve sonuçları, anılan Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c), (ç) ve (d) bentlerinde düzenlenmiş, söz konusu bentlerde hangi eylemlerin anılan cezaları gerektireceği de alt bentler hâlinde sayılmıştır. Ayrıca tedbirin uygulanmasına karar verebilecek merci de soruşturma açmaya yetkili amirin teklifi üzerine veya resen rektör olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla hangi disiplin suçları nedeniyle, kim tarafından ve hangi şekilde söz konusu tedbirin uygulanabileceği hususunun herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

81. Kural, belirli derecelerdeki ağırlığa sahip eylemleri nedeniyle öğrencinin, gerekli görülmesi hâlinde yükseköğretim kurumundan geçici bir süreyle uzaklaştırılabileceğini öngörmektedir. Söz konusu tedbirle verilecek muhtemel bir cezanın sonuçsuz kalmasının önlenmesinin değil, kurumun işleyişinin zarar görmesinin önlenmesinin amaçlandığı açıktır. Dolayısıyla soruşturma süreci tamamlanana ve öğrenci hakkında bir karar verilene kadar gerçekleştiği iddia olunan eylemlerin ağırlığı da gözetilerek tekrar edilmesi ve devamlılığı hâlinde yükseköğretim hizmetinin güvenli, düzenli ve verimli işleyişinin zarar görmemesi amacıyla geçici tedbir uygulanmasını öngören kuralla kamusal yararının amaçlandığı, dolayısıyla kuralın meşru amacının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

82. Yükseköğretim hizmetinin, hizmetten yararlanan ve hizmeti sunanlar bakımından devamlılığının sağlanması için, hizmetin sunumunu ve alımını engelleyici ve işleyişi bozucu nitelikteki eylemleri gerçekleştirenlerin, eylemlerin devamı veya tekrarı hâlinde yükseköğretim hizmetinin sunumunda ortaya çıkması muhtemel sorunların engellenmesi amacıyla, öğrencinin

geçici bir süreyle yükseköğretim kurumundan uzaklaştırmasını tedbir olarak düzenleyen kuralın anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez.

83. Öte yandan kurala konu tedbirin kural kapsamındaki disiplin cezalarını gerektiren bütün eylemler yönünden gerekli olup olmadığı üzerinde de durulmalıdır. Bu bağlamda Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl uzaklaştırma cezası öngören (c) bendinde ifade edilen *sınavlarda kopya çekmek veya çektirmek ya da seminer, tez ve yayınlarında intihal yapmak veya bunları anket uygulaması, veri toplama gibi akademik değerlendirme içermeyen katkılar hariç olmak üzere, kişisel emeği ve akademik birikimi dışında kısmen ya da tamamen başkalarına yazdırmak* şeklindeki eylemler nedeniyle de öğrencinin tedbiren eğitim ve öğrenim hakkından geçici bir süreyle de olsa yoksun kalmasına neden olunabilecektir. Anılan eylemlerin yükseköğretim hizmetinin işleyiş, düzen ve devamlılığını bozmayacak nitelikte olduğu gözetildiğinde öğrencinin belirli bir süreyle yükseköğretim kurumlarına sokulmamasının gerekli olduğu söylenemez.

84. Benzer şekilde anılan fıkranın (ç) bendinde yükseköğretim kurumundan iki yarıyıl uzaklaştırma cezasını gerektiren *kendi yerine başkasını sınava sokmak veya başkasının yerine sınava girmek veya yükseköğretim kurumunun bilişim sistemine girerek kendisine veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamak ya da kişilerin mağduriyetine neden olmak* eylemlerinin uzaklaştırma tedbirini gerekli kılmadığı söylenebilir. Ayrıca anılan fıkranın (d) bendinin (1) numaralı alt bendinde, yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektiren eylemlerden biri de mahkeme kararıyla kesinleşmiş olmak kaydıyla suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, böyle bir örgütü yönetmek veya bu amaçla kurulan örgüte üye olmaktır. Söz konusu eylemlerin disiplin cezası yaptırımına tabi tutulabilmesi için anılan eylemler nedeniyle öğrencinin yargılanmış olması ve hakkında verilen hükmün kesinleşmiş olması gerekmektedir. Bu aşamada kesinleşmiş hükme dayalı olarak öğrenci hakkında bir ceza yaptırımının veya birtakım tedbirlerin uygulanacağı açıktır.

85. Bu itibarla tedbirin, henüz söz konusu eylemlerin gerçekleştiği yönünde bir sonuca ulaşılmamış olduğu esnada uygulanacağı da gözetildiğinde, anılan disiplin cezalarını gerektiren eylemlerin tümü yönünden yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasının gerekli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

86. Açıklanan nedenle kural, Anayasa'nın 13. ve 42. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 130. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 42. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 130. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 7., 10., 17., 38., 58., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 8. Maddesiyle 7034 Sayılı Kanun'un Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenlenen 7. Maddesinin (5) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

87. Dava dilekçesinde özetle; üstün bir kamu yararı olmaksızın bir üniversiteye ormanlardan karşılıksız yararlanma imkânının sağlanmasının temel hak ve özgürlüklere vereceği zararın yanı sıra çevrenin korunması bakımından Anayasa'nın devlete yüklediği yükümlülüklerle de bağdaşmayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 3., 5., 17., 56., 63. ve 169. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

88. Anayasa'nın "Ormanların korunması ve geliştirilmesi" başlıklı 169. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında "Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir./ Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz./ Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınmaz." denilmektedir.

89. Anılan maddenin birinci fıkrasında devlete ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunların çıkarılması görevi verilmiş; üçüncü fıkrasında ise ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında da devlet ormanlarının mülkiyetinin devrolunamayacağı ve zamanaşımı ile mülk edinilemeyeceği belirtildikten sonra kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamayacağı ifade edilmiştir. Buna göre devlet ormanlarının irtifak hakkına konu olabilmesi için kamu yararının bulunması zorunludur (AYM, E.2017/144, K.2018/76, 5/7/2018, § 31).

90. Ormanların varlığının sağladığı fayda, aynı zamanda ormanların korunmalarındaki kamu yararını oluşturmaktadır. Bu yönüyle ormanlar üzerinde irtifak hakkının tesis edilebilmesi için aranan *kamu yararı* koşulu, ormanların varlığının sağladığı kamu yararından daha üstün bir kamu yararının varlığını *zorunlu* kılmaktadır. Bu çerçevede *zorunluluk hâli* de kamu yararı koşulu kapsamında yer almaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 17/12/2002 tarihli ve E.2000/75, K.2002/200; 7/5/2007 tarihli ve E.2006/169, K.2007/55; 22/11/2007 tarihli ve E.2004/67, K.2007/83 sayılı kararlarında da ormanlar üzerinde irtifak hakkının tesis edilebilmesinin ancak kamu yararının ve zorunluluk hâlinin varlığına bağlı olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2017/144, K.2018/76, 5/7/2018, § 32).

91. Anayasa, devlet ormanları üzerinde özel mülkiyete izin vermemekte; sadece kamu yararının bulunması hâlinde irtifak hakkı tesis edilmesine imkân tanımaktadır. Önemli olan husus, bu hizmetlere ilişkin bina ve tesislerin devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasındaki kamu yararının orman arazisinin bu hizmetlere tahsisini zorunlu hâle getirmesidir. Bu kapsamda kamu yararının zorunlu kıldığı hâllerin talep edilen faaliyetin orman ekolojik sistemi dışında gerçekleştirilmesi imkânı bulunup bulunmadığı hususu gözetilmek suretiyle belirlenmesi gerekir (AYM, E.2017/144, K.2018/76, 5/7/2018, § 33).

92. Kuralla, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'na göre Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesine (Üniversite) izin verilenlerden kira dâhil herhangi bir bedelin alınmayacağı hüküm altına alınmıştır.

93. Üniversite 7034 sayılı Kanun'la kurulmuş bir devlet üniversitesidir. Kuralla, Üniversiteye 6831 sayılı Kanun kapsamında izin verilenlerden kira dâhil herhangi bir bedelin alınmayacağı öngörülmektedir. Kural, anılan Kanun'un 1. maddesinde belirtildiği üzere orman sayılan yerler ve orman sayılmayan yerler şeklinde bir ayırım yapmaksızın orman sayılan yerleri de kapsayacak şekilde genel bir ifade içermektedir.

94. Orman vasıflı taşınmazlar ve bunların kullanımına ilişkin usul ve esaslar 6831 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde "...her çeşit bina, ağıl ve hayvanların barınmasına mahsus yerler yapılması, tarla açılması,

işlenmesi, ekilmesi ve orman içinde yerleşilmesi yasaktır.” demek suretiyle orman arazileri üzerinde yapılaşma ilke olarak yasaklanmıştır. Söz konusu maddenin üçüncü fıkrasında ise savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğal gaz, hava ayırıştırma, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; devlete ait sağlık, eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza infaz kurumlarının ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması hâlinde gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Tarım ve Orman Bakanlığınca izin verilebileceği hüküm altına alınmıştır (AYM, E.2017/144, K.2018/76, 5/7/2018, § 34).

95. Kanun’un ek 9. maddesinin üçüncü fıkrasıyla; gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri ya da vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları haricindeki yükseköğretim kurumlarına eğitim ve araştırma maksatlı tesisler yapılması için Kanun’un 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki esaslara göre, bir başka deyişle kamu yararı ve zaruret olması hâlinde devlet ormanı sayılan alanlardan bedelli izin verilebileceği, ayrıca izin verilen bu alan içinde izin sahibi yükseköğretim kurumuna veya Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne yurt yapılması maksadıyla da bedelli izin verilebileceği düzenlenmiştir (AYM, E.2017/144, K.2018/76, 5/7/2018, § 35).

96. Anayasa’nın 169. maddesi uyarınca irtifak hakkına konu bina ve tesislerin devlet ormanları üzerinde yapılabilmesi, kamu yararının orman arazisinin bu hizmetlere tahsisini zorunlu kılmasına bağlı bulunmaktadır. Orman arazisinin eğitim ve öğretim amacıyla Üniversiteye tahsis edilmesinde kamu yararının bulunduğu açıktır. Ancak orman arazilerinin başka amaçla kullanımı için kamu yararı bulunması tek başına yeterli olmayıp Üniversiteye ait bina ve tesislerin devlet ormanları üzerinde yapılmasındaki kamu yararının orman arazisinin bu hizmetlere tahsisini zorunlu hâle getirmesi de gerekmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi 5/7/2018 tarihli ve E.2017/144, K.2018/76 sayılı kararında, herhangi bir zorunluluk hâli belirtilmeksizin Hazineye ait orman vasıflı taşınmazların Üniversiteye tahsis edilmesini öngören kuralı anılan maddeye aykırı bularak iptal etmiştir.

97. Kaldı ki kamu yararı ve zorunluluk hâli bulunsa dahi Anayasa’nın 169. maddesinin birinci fıkrasında da belirtildiği üzere devletin, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koymak ve tedbirleri almak hususunda yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu durumda, üstün bir kamu yararı ve zorunluluk hâli bulunsa dahi orman arazisinin kullanımı neticesinde zarar görebileceği, kullanıma tahsis edilmemiş olması hâlinde sağlayacağı yararlardan mahrum kalacağı gibi hususlar gözetildiğinde karşılığında bir bedel öngörülmeksizin tahsisi mümkün değildir.

98. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında da ormanların korunması ve kullandırılması arasında makul bir dengeleme gözetilmesini, bu kapsamında çeşitli kullandırma durumlarında her hâlükârda ağaçlandırma bedelinin tahsilini gerekli görmüştür (bu yönde bkz. AYM, E.2019/47, K.2021/16, 04/03/2021, § 22; E.2018/7, K.2018/80, 05/07/2018, § 24; E.2008/51, K.2011/46, 10/03/2011).

99. Bu itibarla Üniversiteye, 6831 sayılı Kanun’a göre izin verilenlerden kira dâhil herhangi bir bedel alınmamasını öngören kural, Anayasa’nın 169. maddesinde öngörülen devletin ormanları koruma ve genişletme yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır.

100. Açıklanan nedenle kural, Anayasa’nın 169. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

Kural Anayasa'nın 169. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 5., 17., 56. ve 63. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 3. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

101. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*” denilmekte; 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

102. 7437 sayılı Kanun’un 2. maddesiyle 2547 sayılı Kanun’un değiştirilen 54. maddesinin (6) numaralı fıkrasının (f) bendinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu bende ilişkin iptal hükmünün kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

103. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

2/2/2023 tarihli ve 7437 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un;

A. 1. 2. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun değiştirilen 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

a. (a) bendinin (3) numaralı alt bendine,

b. (b) bendinin (7) numaralı alt bendine,

c. (d) bendinin (2) numaralı alt bendine,

2. 8. maddesiyle 18/6/2017 tarihli ve 7034 sayılı Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesinin Kuruluşu Hakkında Kanun’un başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 7. maddesinin (5) numaralı fıkrasına,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 2. maddesiyle 2547 sayılı Kanun’un değiştirilen 54. maddesinin (6) numaralı fıkrasının (f) bendine yönelik iptal hükmünün yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu bende ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE,

C. 2. maddesiyle 2547 sayılı Kanun’un değiştirilen 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinin (2) numaralı alt bendine,

2. (b) bendinin (1) numaralı alt bendine,

3. (c) bendinin (1) numaralı alt bendine,

yönelik iptal talepleri 22/2/2024 tarihli ve E.2023/78, K.2024/55 sayılı kararla reddedildiğinden bu alt bentlere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

22/2/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

2/2/2023 tarihli ve 7437 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun değiştirilen 54. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının;

a. (a) bendinin;

i. (2) numaralı alt bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. (3) numaralı alt bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. (b) bendinin;

i. (1) numaralı alt bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. (7) numaralı alt bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

c. (c) bendinin (1) numaralı alt bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

ç. (d) bendinin (2) numaralı alt bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (6) numaralı fıkrasının (f) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 8. maddesiyle 18/6/2017 tarihli ve 7034 sayılı Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesinin Kuruluşu Hakkında Kanun'un başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 7. maddesinin (5) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Kadir ÖZKAYA, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ile Muhterem İNCE'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

22/2/2024 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Karşı Oy

1. 7438 sayılı Kanunun 8. maddesiyle 18/6/2017 tarihli ve 7034 sayılı Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesinin Kuruluşu Hakkında Kanunun başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 7. maddesinin 5. fıkrasında yer alan hüküm ile 6831 sayılı Orman Kanunu'na göre izin verilmesi durumunda kira dahil bedel alınmamasını hüküm atına almaktadır.

2. Orman vasfında olan bir yer üzerinde irtifak hakkı tesisi edilmesi iptal talebine konu edilen normda değil 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17 ve Ek 9. maddesinde düzenlenmektedir.

3. Orman Kanunu'nda yer alan bu düzenlemede özellikle kamu yararı gözetilmek suretiyle yapılacak tahsisler ile bu tahsislere dayanılarak ne tür yapılaşmalara izin verileceği ve bedel alınıp alınmayacağı veya hangi kalemlerden bedel tahsis edileceği düzenlenmektedir.

4. İptal talebine konu edilen düzenlemede ise tahsisin hangi amaçla yapılacağı veya orman üzerindeki etkilerine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

5. Çoğunluğun iptal istemine konu kuraldan hareketle, yapılacak tahsisin ormana zarar vereceği, üzerinde yapılaşmaya gidileceği ve bununda ormanların korunmasına dair Anayasa'nın 169. maddesinde bulunan yükümlülüğe aykırılık oluşturacağına dair varsayımı soyut bir değerlendirmeden öteye gitmemektedir.

6. İnceleme konusu kural münhasıran yapılacak bir tahsisten bedel alınmamasına ilişkin bir düzenlemedir. Diğer taraftan Anayasa'da ormanlık alanlar üzerinde tesis edilecek bir irtifak hakkının bedelli olarak yapılması gerektiğine dair bir zorunluluk da bulunmamaktadır.

7. Kaldı ki ormanlık bir alanın kamu yararı ve ülke çıkarları gözetilerek bedelli, bedelsiz veya düşük bedelli olarak tahsis edilmesi noktasında kanun koyucunun takdir hakkının bulunmadığını iddia etmek mümkün değildir.

8. Bu bağlamda ormanlık alanlarda yüksek öğrenim kurumlarına öğrenci yurdu yapılmasına imkân sağlayan düzenleme Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır (AYM, E.2017/134, K.2017/169, 13/12/2017, § 15, 25).

9. Yine aynı doğrultuda hükümler ihtiva eden 17.6.2004 günlü, 5192 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle yeniden düzenlenen üçüncü ve dördüncü fıkralarının iptali isteminin incelendiği 2004/67 esas sayılı dosyada da red kararı verilmiştir (AYM, E.2004/67, K.2007/83, 22/11/2007).¹

10. Bu nedenlerle çoğunluğun kuralın iptal edilmesi gerektiği yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

¹ İnceleme konusu kural "Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı ve katı atık bertaraf tesislerinin; sanatoryum, baraj, gölet ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim ve spor tesislerinin ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Devletçe yapılan ve/veya işletilenlerden bedel alınmaz. Bu izin süresi kırkdokuz yılı geçemez." Hükümünü ihtiva etmektedir.

KARŞIOY GEREKÇESİ

7437 sayılı Kanun'un 2. Maddesiyle 2547 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 54. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinin (7) Numaralı Alt Bendinin İncelenmesi

1. Kural, yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemeyi yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma disiplin cezasına bağlamıştır.

2. Mahkememiz çoğunluğu, Anayasa'nın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından özel olarak öngördüğü önceden izin alma şartına bağlanamama güvencesini dikkate almayan kuralın, Anayasa'nın sözüne aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

3. İtiraz konusu kural incelendiğinde yetkililerden izin alınması gereken husus toplantı yapılması değil, toplantının yapılacağı mekâna ilişkindir. Diğer bir ifadeyle kural öğrencilerin yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahalleler dışında toplantı düzenlemelerini yasaklamamaktadır. Bu itibarla kuralda mekâna ilişkin öngörülen sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olmadığı söylenebilir. Kuralda Anayasa'nın sözüne aykırı düzenleme olmadığı sonucuna ulaşıldığından, kuralın meşru amacının ve ölçülü olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

4. Toplanma özgürlüğü sınırsız olmayıp, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen güvencelere uygun olmak koşuluyla birtakım kısıtlamalara tabi tutulabilir. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmiştir.

5. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Buna göre demokratik toplumda vazgeçilmez bir hak teşkil eden toplantı ve gösteri yürüyüşleri, Anayasa'da belirtilen meşru amaçlardan birine dayanılarak ancak istisnai hâllerde sınırlandırılabilir.

6. Yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasının yetkililerin iznine bağlayan kuralın kurumdaki düzenin sağlanması ve devam eden eğitimin aksamaması gerekçesiyle başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarına dayandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını sınırlayan kuralın meşru bir amaca dayandığı ve kuralla Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen özel sınırlama sebeplerine bağlı kaldığı görülmektedir.

7. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Bu yükümlülükler devletin, toplantı veya gösteriye katılanların bu haktan tam anlamıyla yararlanabilmesi için ve katılımcıların kısmen ya da tamamen şiddete yönelmesi veya toplantı veyahut gösterinin bütünüyle kamu düzenini bozucu bir yöne evrilmesi durumuna karşı ihtiyaç duyulan koruyucu tedbirleri almasını gerektirmektedir. Devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin zorunlu kıldığı bu tedbirler toplantı ve gösterinin büyüklüğüne, mahiyetine ve katılımcı sayısının yanında toplantı veya gösterinin yapıldığı yer ve mekâna bağlı olarak da değişebilmektedir. Ancak her yer ve güzergâhın bu tür tedbirlerin hakkıyla alınmasına elverişli olmadığı da bilinen bir gerçektir.

8. Devlet, yükseköğretim kurumlarına devam eden öğrencileri ve eğitimin düzenini koruyacak tedbirleri almak zorundadır. Eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir.

9. Eğitim ve öğretimin devam ettiği bir zamanda yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde eğitim öğretim amacı dışında toplantı ve gösteri yapılmasının diğer öğrenciler üzerinde tedirginlik oluşturabileceği veya eğitim düzenini bozabileceği kaçınılmazdır. Mahiyeti, amacı, büyüklüğü ve katılımcı sayısı itibarıyla ciddi tedbirler alınmasını gerektiren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yükseköğretim kurumunun düzenini bozucu nitelikleri dikkate alındığında yetkililere yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılıp yapılmamasına ilişkin izin verme yetkisi tanınmasının demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna ulaşılamaz.

10. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün sınırlandırılmasında gözetilmesi gereken diğer bir ölçüt de ölçülülük ilkesidir. Ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırma amaçları ile sınırlama araçları arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple kuralın hedeflenen amaca ulaşabilmek için elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

11. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek isteyen öğrencilerin mekân seçme serbestisine sahip olmalarındaki bireysel yarar ile kamu düzeninin ve üçüncü kişilerin haklarının korunmasındaki kamusal yarar arasındaki hassas dengenin gözetilmesi ölçülülük ilkesinin bir gereğidir. Kural, toplantı veya gösteri yürüyüşünün amacını, büyüklüğünü, mahiyetini ve katılımcı sayısını göz önünde bulundurarak kamu düzeninin ve üçüncü kişilerin haklarının korunmasına yönelik tedbirlerin alınarak yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasını dışlamamaktadır. Menfaatler dengesinin sağlanması amacı çerçevesinde yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılıp yapılmamasının takdiri yetkililere ait olmakla birlikte bu yetki mutlak ve sınırsız değildir. Kural, yetkililere sınırsız bir yetki vermemektedir. Bu yetki hukuk devleti ve hukuk devletinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle sınırlı olup idari yargı denetimine tabidir. Yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasını aşırı biçimde kısıtlayacak, toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılımı caydırıcı hâle getirecek veya bu hakkın kullanımını zedeleyecek şekilde alınan idari kararın idari yargı yerlerince denetlenerek gerekirse iptal edilebileceği açıktır. Dolayısıyla yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasını yetkililerin iznine bağlanması suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralın Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırılık taşımadığı düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmak mümkün olmamıştır.

Üye

Muhterem İNCE